

Ders 3

Sağlık Gözetimi Ve Meslek Hastalıkları

Doç. Dr. Mustafa YILMAZ

Sağlık Gözetimi Kavramı

- Çalışanların sağlık durumlarının, yaptıkları işte karşı karşıya oldukları risklerin de dikkate alınarak önleyici muayenelere tabi tutulması, izlenmesi ve sağlıkları üzerindeki olumsuzlukların daha etkilenmenin başında tespit edilerek gerekli önlemlerin alınması yaklaşımı oluşturmaktadır.
- Tıbbi muayene ve tetkikleri, tüm çalışmaların kayıt altına alınmasını, değerlendirilmesini ve bildirimini de içeren sağlığı koruyucu tüm çalışmalar, ilkyardım, acil tedavi, rehabilitasyon ve sağlığı geliştirme bu kavramın içindedir.

Sağlık Gözetimi Kavramı

- Çalışma ortamının gözetimi ile çalışanın sağlık gözetiminin bileşkesidir
- Çalışanların sağlığının korunması ve geliştirilmesi amacıyla mesleki etkilenmeleri önlemeye yönelik yapılan tıbbi muayene ve tetkikleri ile bağışıklamayı, tüm çalışmaların kayıt altına alınmasını, değerlendirilmesini ve bildirimini de içeren sağlığı koruyucu tüm çalışmalar, ilkyardım, acil tedavi, rehabilitasyon ve sağlığı geliştirme bu kavramın içindedir.

İşyerinin Yakından Tanınması

- ▶ Ne üretiliyor, tür işler yapılıyor, kimler çalışıyor? İşletmenin iş sağlığı konusundaki ihtiyaçları neler?
- ▶ Ergonomik, fiziksel, kimyasal ve biyolojik etmenler, termal koşullar, aydınlatma, havalandırma bakımından çalışma ortamının değerlendirilmeli
- ▶ İşle ilgili psikososyal stresler ve nedenleri
- ▶ Teknik olarak mümkün olan tüm ölçümler yapılmalı
- ▶ Etkilenen tüm çalışanlar tespit edilmeli ve kişisel sağlık dosyasına işlenmeli.

Dikkate Alınması Gereken Parametreler

- ▶ Yasal düzenlemeler, güncel muayene protokolleri,
- ▶ Çalışanlarının maruz kaldıkları sağlığa zararlı etmenler,
- ▶ Ortam ölçümleri, Biyolojik izlem sonuçları,
- ▶ Risk değerlendirmelerinin sonuçları,
- ▶ Önceki muayeneler, Kronik hastalıklar
- ▶ İşyeri iş kazası ve meslek hastalığı kayıtları,
- ▶ Yaş, Cinsiyet, Gebelik,
- ▶ Gece çalışması, fazla çalışma,
- ▶ Özürlü çalışanlar.

Çalışanların Sağlık Gözetimi

- ▶ İşverenler çalışanların işyerinde maruz kalacakları sağlık ve güvenlik risklerini dikkate alarak sağlık gözetimine tabi tutulmalarını sağlar ve sağlık muayenesi yaptırılan çalışanın özel hayatı ve itibarının korunması açısından sağlık bilgileri gizli tutulur.
- ▶ İşe girişlerinde.
- ▶ İş değişikliğinde.
- ▶ İş kazası, meslek hastalığı veya sağlık nedeniyle tekrarlanan işten uzaklaşmalarından sonra işe dönüşlerinde talep etmeleri hâlinde.
- ▶ İşin devamı süresince, çalışanın ve işin niteliği ile işyerinin tehlike sınıfına göre Bakanlıkça belirlenen düzenli aralıklarla yapılır.

Çalışanların Sağlık Gözetimi

- ▶ İşe Giriş Muayenesi, Ek ve Tamamlayıcı Muayeneleri,
- ▶ Erken Kontrol Muayenesi, İşe Dönüş Muayeneleri,
- ▶ Aralıklı Kontrol Muayenesi (AKM),
- ▶ İşten Ayrılma Muayenesi ve Geç Muayeneleri,
- ▶ Uygun Kişisel Koruyucu Donanım (KKD) kullanımını,
- ▶ Bağışıklamayı, Erken Tanıyı,
- ▶ Yer-İş Değişikliği, Eğitim,
- ▶ Kayıtların tutulması, verilerin değerlendirilmesi ve bildirilmesi konularını içermelidir.

İşe Giriş Muayenesi

- ▶ Bütün çalışanları kapsamalı,
- ▶ İşe başlamadan önce yapılmalı,
- ▶ Olanaklı değilse işe girişin hemen sonrasında ilk izlem muayenesi olarak gerçekleştirilmeli
- ▶ Tetkikler işyeri tarafından ödenmeli
- ▶ İşe alımda ayrımcılığa yol açılmamalı.
- ▶ Muayene sonucu iletilmeli
- ▶ Ayrıntılı olarak kayıt edilmeli

Periyodik Muayene

- ▶ Meslek Hastalıklarının tanınmasında, periyodik muayenelerin usulüne uygun olarak yapılmasının yani gerekli, çeşitli laboratuvar tetkikleri ile birlikte yapılmasının önemi büyüktür.
- ▶ Periyodik muayenelerin amacı, meslek hastalıkları tanılarının olabildiğince erken konulması ve hastalığın maluliyetinin durdurulmasıdır.
- ▶ Meslek hastalığı şüphesi olması durumunda,
- ▶ İşe uygunluğun değerlendirilmesi amacıyla yapılmalıdır.

Periyodik Muayene

- ▶ Meslek Hastalıklarının tanınmasında, periyodik muayenelerin usulüne uygun olarak yapılmasının yani gerekli, çeşitli laboratuvar tetkikleri ile birlikte yapılmasının önemi büyüktür.
- ▶ Yapılan işin ve işyerinin niteliğine göre belli aralıklarla yapılan muayenelerdir (3, 6 ay, yılda 1 veya 2, 3 yılda bir yapılması gereken tetkik ve muayeneleri içerir.)
- ▶ Talep edilmesi durumlarında periyot beklenmeden yapılmalıdır.

Önleyici Muayene

- ▶ İşyerindeki sağlık biriminde,
- ▶ İşyeri dışında yetkilendirilmiş kurumlarda
- ▶ Mesai saatleri içinde yapılmalı,
- ▶ İşçilere ek maliyet getirmemeli,
- ▶ İşyeri koşullarını incelemiş hekimler tarafından yapılmalı.

Önleyici Muayeneye Katılım

- ▶ Muayeneye katılma kararı kişisel haktır.
- ▶ Etkilenmeler ve olası sonuçları anlatılmalı,
- ▶ Kişisel sağlık dosyasında kayda alınmalı,
- ▶ Sağlık takibi yapılamayanlar işverene bildirilmeli.
- ▶ Önleyici muayene süresi yaklaşık 30 dk. olmalı
- ▶ İşyerinde tedavi hizmeti de verilecekse sözleşmelere ek süre konulmalı.

Kayıtlar

- ▶ Yönetmelikteki form kullanılır ve her yıl yenisi doldurulur.
- ▶ Kayıtlar bilgisayar ortamında da saklanabilir.
- ▶ Muayene sonucu yazdırılıp, imzalanır
- ▶ Kayıtlar erişimi sınırlanmış kişisel sağlık dosyasında saklanmalı, talep edilmesi halinde kopyası çalışana verilebilir.
- ▶ Saklama süresi en az **10 yıldır**
- ▶ İşten ayrılma durumunda istenilmesi halinde çalışana ve yeni işverene kopyası verilebilir.

Meslek Hastalıkları

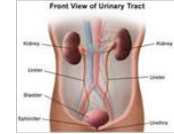
- ▶ Meslek hastalığı; sigortalının çalıştığı veya yaptığı işin niteliğinden dolayı tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütüm şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, bedensel veya ruhsal özürlülük halleridir.
- ▶ Meslek Hastalıkları eskiden beri bilinir, kurşun zehirlenmesi Grekler ve Romalılar zamanında bile bilinmektedir.
- ▶ 1494-1555, Dr. Georg Agricola “DE RE METALICA” (madencilerin sağlığı),
- ▶ 1633-1714, Dr. B. Ramazzini "De Morbis Artificum Diatriba" ilk Meslek Hastalıkları kitabı

En Sık Görülen Meslek Hastalıkları

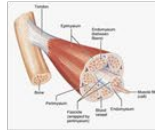
Akciğer Hastalıkları

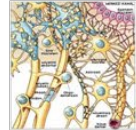
Üriner Sistem Hastalıkları

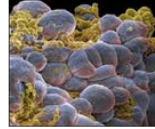
Kas-İskelet Sistemi Hastalıkları

Sinir Sistemi Hastalıkları

Mesleki Kanserler

Gürültüye Bağlı İşitme Kayıpları

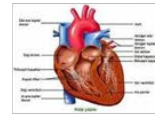
Akut (Şiddetli) Travma

Dermatolojik Hastalıklar

Kalp Hastalıkları

Psikolojik Hastalıklar

«Amerikan Ulusal İş Güvenliği ve Sağlık Enstitüsü (National Institute for Occupational Safety and Health)»

Meslek Hastalıkları

- Sigortalının meslek hastalığına sebep olan işinden fiilen ayrıldığı tarih ile meslek hastalığının meydana çıktığı tarih arasında geçecek azami süreye **yükümlülük süresi** denir.
- Zararlı mesleki etkinin başlaması ile hastalık belirtilerinin ortaya çıkması için gereken en az süreye **maruziyet süresi** denir.

Meslek Hastalıkları

- ▶ Meslek hastalıkları isten ayrıldıktan sonra da tespit edilebilir.
- ▶ Sigortalı olarak çalıştığı ve böyle bir hastalığa sebep olacak işten veya işyerinden ayrıldıktan sonra meydana çıkmış ise sigortalının bu Kanunla sağlanan yardımlardan yararlanabilmesi için; eski işinden veya işyerinden fiilen ayrılması ile hastalığın meydana çıkması arasında bu hastalık için; yönetmelikte belirtilen süreden daha uzun bir zamanın geçmemiş olması gerekir.
- ▶ Yükümlülük süresi aşılmış olsa bile, söz konusu hastalık, **Sosyal Sigorta Yüksek Sağlık Kurulunun onayı ile meslek hastalığı** sayılabilir.

Meslek Hastalıkları

- Geçici iş göremezlik hali sonunda Kuruma ait veya Kurumun sevk edeceği sağlık tesisleri sağlık kurulları tarafından verilecek raporlarda belirtilen arızalarına göre,
- İş kazası veya meslek hastalığı sonucu **meslekte kazanma gücünün en az % 10 azalmış bulunduğu** kurumca tespit edilen sigortalı sürekli iş göremezlik gelirine hak kazanır.

Meslek Hastalıkları

► Pnömokonyoz yapacak yoğunluk ve nitelikte toz bulunan işyerinde **en az 3 yıl** çalışmış olmak gereklidir.

► Gürültülü işte **en az 2 yıl**, gürültü şiddeti >85 dB olan işte **en az 30 gün** çalışmış olma koşulu aranır.

► Slikoz, silikotüberküloz yükümlülük süresi : **10 yıl**

► Asbest yükümlülük süresi : **10 yıl**

► Kurşun zehirlenmesi yükümlülük süresi : **3 yıl**

► Trikloretilen yükümlülük süresi : **6 ay**

► Benzen yükümlülük süresi : **3 yıl**

Meslek Hastalıklarının Sınıflandırılması

- ▶ Kimyasal maddelerle oluşan meslek hastalıkları (25 alt grup).
- ▶ Mesleksel deri hastalıkları (2 alt grup).
- ▶ Pnömokonyozlar, diğer mesleki solunum sistemi hastalıkları (6 alt grup).
- ▶ Mesleksel bulaşıcı hastalıklar (3 alt grup).
- ▶ Fiziksel etkenlerle oluşan meslek hastalıkları (6 alt grup).

Meslek Hastalıklarının Sınıflandırılması

- ▶ İş etkinliklerinden kaynaklanan ajanlara bağlı mesleki hastalıklar
 - ▶ Kimyasal ajanlara bağlı hastalıklar
 - ▶ Fiziksel ajanlara bağlı hastalıklar
 - ▶ Biyolojik ajanlar ve enfeksiyöz veya parazitik hastalıklar
- ▶ Hedef organ sistemlerine göre mesleki hastalıklar
 - ▶ Solunum sistemi hastalıkları
 - ▶ Cilt hastalıkları
 - ▶ Kas iskelet sistemi bozuklukları
 - ▶ Zihinsel ve davranışsal bozukluklar
- ▶ Mesleki kanserler
- ▶ Diğer hastalıklar

Meslek Hastalıklarının Genel Özellikleri

- ▶ Çalışma ortamındaki bir ya da birkaç sağlık zararlısı kaynaklı,
- ▶ Etkenle temastan sonra 1 hafta ile 30 yıl arasında,
- ▶ Çoğu kez yakınmalar ortaya çıkmadan önce meslek hastalığı başlamış ve hatta maluliyet oluşmuş olabilir,
- ▶ Etkenle işçinin teması kesildiğinde genellikle başlayan meslek hastalığı o evrede durur.
- ▶ Hastalık, sakatlık ya da ruhsal bozukluk şeklinde, akut ya da kronik olabilir. Maluliyet oluşturabilir ya da oluşturmayabilir.
- ▶ Meslek hastalığının diğer hastalıklarla kliniği aynıdır.

Meslek Hastalıklarının Genel Özellikleri

- ▶ Hastalığın oluşması zararlı maddenin **cinsine**, **maruziyet süresine**, **kirleticinin yoğunluğuna**, **çalışanın duyarlılığına** ve ortam rahatlık koşullarına (**termal konfor**) bağlıdır.
- ▶ Hastalık etkeni iyi belirlenmiş durumdadır,
- ▶ Etkeni biyolojik ortamda bulunur,
- ▶ Kendine özgü bir klinik tablosu vardır,
- ▶ Deneyssel olarak da oluşturulabilir,
- ▶ O meslek grubunda sıktır.

Meslek Hastalıklarının Tanısı ve Tespiti

- ▶ Meslek hastalığının tanısı **Meslek Hastalıkları Hastanelerinde** konur. Hastalığın meslek hastalıkları listesinde bulunması gerekir.
- ▶ Sigortalının çalıştığı işten dolayı meslek hastalığına tutulduğu; Kurumca yetkilendirilen sağlık hizmet sunucuları tarafından usulüne uygun olarak düzenlenen **sağlık kurulu raporu** ve bu **raporun dayanağı ve diğer tıbbi belgelerin**, Kurum tarafından gerekli görülmesi hallerinde işyerindeki çalışma şartlarını ve buna bağlı tıbbi sonuçlarını ortaya koyan **denetim raporları** ve gerekli diğer belgelerin, **Kurum Sağlık Kurulunca** incelenmesiyle tespit edilecektir.

Meslek Hastalıklarının Tedavisi

- ▶ Maruziyetin kesilmesi
- ▶ Varsa spesifik tedavinin uygulanması
- ▶ Genel destekleyici ve semptomatik tedavi
- ▶ Tıbbi ve mesleki rehabilitasyon hizmetleri

Rakamlar (ILO)

- ▶ Her yıl dünyada 11.000.000 yeni meslek hastalığı, bunların 700.000'i ölümle sonuçlanmaktadır. (DSÖ)
- ▶ ILO hesaplamalarına göre ise dünya nüfusunun % 15'i iş kazası veya meslek hastalıklarına uğramaktadır.
- ▶ Almanya' da her yıl 40.000, ABD' de 400.000 dolayında yeni meslek hastalığı rapor edilmektedir.
- ▶ İşsiz olan işgücünün % 30'u önceki işleri sırasında iş kazası veya meslek hastalığı geçirmiş durumdadır.

Rakamlar

YIL	MESLEK HASTALIĞI	MESLEK HASTALIĞINA BAĞLI ÖLÜM
2002	601	6
2003	440	1
2004	384	2
2005	519	24
2006	574	9
2007	1208	1
2008	539	1
2009	429	0

Rakamlar

- ▶ Tüm kanser ölümlerinin **% 6-10'u**
- ▶ Kalp damar hastalıklarına bağlı ölümlerin **% 5-10'u**
- ▶ Kronik solunum yolu hastalıklarına bağlı ölümlerin **% 10'u**

Meslek hastalıkları ile ilgilidir

Rakamlar

MESLEK HASTALIKLARI	2006	2007	2008	2009
A- Kimyasal zararlılarla olan hastalıklar	133 105 Kurşun	168 54 Kurşun 63 Nitröz gaz	151 23 Kurşun 69 Arsenik bileşikler i	163 98 Kurşun 15 Arsenik bileşikler i
B- Deri hastalıkları	0	7	1	4
C- Mesleksel akciğer hastalıkları	425 417 Silikoz	1017 1000 Silikoz	363 354 Silikoz	230 196 Silikoz
D- Bulaşıcı hastalıklar	3	1	2	4
E- Fizik etkenlerle oluşan hastalıklar	3	15	22	28
TOPLAM	574	1208	539	429